

van moderne kunst, kan aanleiding zijn tot verzoeking voor het van natuur wereldlievende hart van den christen.

Indien men zichzelf en zijne kinderen tegen al de gevaren van deze alomtegenwoordige, zwoele, beschaving wilde verzekeren, zou men „uit de wereld" moeten gaan.

Maar leeft er niet een God, die beloofd heeft, ons te bewaren op al onze wegen?

Zeker, vertrouwensgeruste broeder, die belofte hebt ge, en ge kunt er nooit innerlijk genoeg mee werkzaam zijn, maar ik meen, dat gij ook geen vreemdeling zijt in het woord der vorming, dat u verplicht tot het aannemen van de geheele wapenrusting Gods, opdat gij kunt wederstaan in den boozen dag, en, alles verricht hebbende, staande blijven.

Alles verrichten, dat is uw taak.

Eerst de bezinning.

Ge moet u bezinnen op het feit, dat de nieuwe kunst haar intocht deed in uw omgrensde christelijke wereld, zonder dat gij met het beginselvraagstuk dier kunst had afgerokend.

Toen de mannen van '80 hun revolutionairen aanval begonnen, is er algemeen om hen gelachen, als waren zij ijlede maniakken.

Nu ziet ge hoe hun zaaisel opgeschoten is, ook in uw tuin.

Zeker, fijne, geurige, bloemen, die ge dankbaar plukt, maar ook stinkend onkruid, giftig gewas.

En omdat men zich niet bezonnen heeft op deze kunst, is er geen onderscheidend oordeel, dat waar-schuwt.

Men acht soms een boek ongevaarlijk, alleen omdat er geen gore praatjes of grove vloeken in staan.

Daarom wordt het brouwsel van Marie Corelli geslikt.

Of men aanvaardt alle, ook de slechte, kunst van een schrijver, omdat men gehoord heeft, dat hij in andere boeken een ijveraar is voor het goede.

Daarom geschiedt het, dat een meisje van vijftien jaar verdiept zit in Van Eeden's „De koele meren des doods".

Ja, velen vragen in het geheel niet naar den naam van den schrijver, ze zoeken een boek uit alleen op den titel. Op de lijsten, mij door meisjes-catechisanten ingeleverd, waren de meeste boeken vermeld zonder auteursnaam. Wat weet het volk van het karakter van schrijverspersoonlijkheden, als Coenen, Martin, Van Hulzen?

En is er eigenlijk wel bezinning, in het algemeen, omtrent den invloed van een boek op de ziel, de betekenis van het boek voor de opvoeding?

Gij verbiedt uw kind het zien van een film, die niet voor „onrijpen" is bestemd, maar zijt ge even zeker in uw toezicht, dat uw kind door te „wijze" boeken vroegrijp wordt gemaakt, of in gevoelens, die moeten sluimeren, wordt geprikkeld?

Een boek betekent niet minder dan een film.

En het betekent zeker niet minder dan een gewaagd toneelstuk, of een lichtig dansje, dat gij uw kind verbiedt te bekeuren.

Gij waakt over uw kind in zijn keuze van vrienden, maar boeken zijn ook vrienden, en slechte boeken zijn slechte vrienden.

Boeken zijn meer dan vrienden, ze zijn profeten, en opvoeders, en koningen der menscheit.

Laat u in dit opzicht eens leeren de groote Carlyle in zijn „Helden en Heldenverering". Niemand heeft als hij het hooglied van den roem van het boek gezongen.

De aanbaling, die ik geef is lang, en bij letterwijze menschen bekend, — wie deze taal eens gelezen heeft, bewaarde ze als een wezenlijke schat in de provisiekamer zijns geestes, — maar degenen onder mijne lezers, die weten, zullen het citaat dulden om degenen, die niet weten.

Carlyle zegt: (1) „Zeker is de schrijfkunst het wonderbaarlijkste van alles wat een mensch heeft verzonnen. In boeken ligt de ziel van den vervlogen tijd, de sprekende, verneembare stem van het verleden, nadat het stoffelijk bestanddeel ten eenenmale verdwenen is gelijk een droom. Machtige vloeten en legers, havens en arsenalen, uitgestrekte steden met hooge torens, met talrijke werktuigen toegerust, zij zijn kostbaar, groot, maar wat worden zij? Het heerlijke Griekenland is thans verdwenen op enkele brokstukken na, stomme, droevige bouwvallen; maar Griekenland's Boeken! Daarin leeft Griekenland nog steeds in letterlijken zin voor iedereen denker; het kan opnieuw in het leven geroepen worden. Alles wat de menscheit heeft gedaan, gedacht, gewonnen, alles wat zij is geweest, het ligt als in tooverachtige bewaring in de bladen van een boek. Zij zijn het uitverkoren bezit der menscheit.

Doen Boeken thans geen wonderen? Zij overreden de menschen. Zelfs de jammerlijkste romans uit leesgezelschappen, die door dwaze meisjes bedruimeld en verslonden worden in afgelegen dorpjes, helpen de huwelijken en huishoudingen dezer meisjes daadwerkelijk regelen.

Wat heeft de St. Pauls Kathedraal gebouwd?

— Lot op het hart der zaak. Het was dat goddelijk Hebreeuwsche Boek, deels het woord van den man Mozes, een vogelvrij verklaarde, die vóór vier-

duizend jaar zijn Midianitische kudden in de wildernissen van Sinai hoedde. Het is een allervreemdste zaak, nochtans is het de volle waarheid. Met de schrijfkunst, van welke de boekdrukkunst een onafscheidbaar en betrekkelijk ondergeschikt gevolg is, begon het rijk der wonderen voor het menscheit, begon het verband van het Verledene met het Tegenwoordige. Alle dingen werden voor den mensch veranderd; alle soorten van belangrijk menschenwerk, het onderwijs, de prediking, het bestuur, en al het overige".

Carlyle gaat in zijne vereering van de macht van het boek zoover, dat hij de hoogeschoolen, sinds de verschijning van het boek, in zeker opzicht overbodig acht.

„Als gij eenmaal de boekdrukkunst uitvindt, verandert gij den toestand van alle hoogeschoolen, of maakt ze overbodig! De leeraar behoeft de menschen nu niet meer persoonlijk om zich heen te verzamelen, opdat hij voor hen kan uitspreken wat hij weet; druk het in een Boek, en alle leerlingen van heinde en verre, hebben het voor een kleinigheid, iester aan zijn eigen haard, om het daar met veel beter gevolg te leeren".

Carlyle erkent wel het belang van persoonlijke voordracht, van de levende stem, maar, zoo gaat hij verder: „Indien wij erover nadenken, dan is alles wat eene universiteit of hoogeschool voor ons doen kan, nog maar steeds datgene, waarmede de lagere school begon ons — te leeren lezen. Wij leeren lezen in verschillende talen, in verschillende wetenschappen. Wij leeren het alfabet en de letterteekens van allerlei boeken. Maar de plaats, waar wij kennis moeten opdoen, zelfs theoretische kennis, is in de Boeken zelf. Nadat alle mogelijke professoren voor ons gedaan hebben wat zij kunnen, hangt het er nog van af, wat we lezen. De ware hoogeschool van deze dagen is een verzameling boeken".

En dan dit hoogtepunt van dichterlijke geestdrift: „Worden wij niet van alle kanten gedreven tot het besluit, dat van alles wat de mensch hier beneden doet of voortbrengt, verreweg het gewichtigste, wonderbaarste en waardigste, die dingen zijn, die wij Boeken noemen? Deze nietige lappen papier met zwarten inkt erop, van het dagelijksch nieuwsblad tot het gewijde Boek der Hebreërs, wat hebben ze niet gedaan, wat doen ze niet voortdurend! Want werkelijk, wat de uiterlijke vorm van het voorwerp moge zijn (stukken papier, zooals we zeiden, en zwarte inkt), is het niet inderdaad en in den grond der zaak de hoogste daad van 's menschen vermogen, dat hij een boek voortbrengt? Is het niet zijn Gedachte, de ware wondermacht, waardoor de mensch alle dingen bewerkt? De stad Londen, met al haar huizen, paleizen, stoommachines, kathedralen, en reusachtig, onmetelijk, verkeer, — wat is zij anders dan een Gedachte, dan miljoenen Gedachten tot Eén saamgevoegd, — een reusachtige, onmetelijke Geest van een Gedachte, belichaamd in baksteen, ijzer, rook, stof, paleizen, parlementen, huurrijtuigen, dokken, en al de rest. Geen steen werd gevormd, of een man moest over het maken van dien steen nadenken. Het voorwerp, dat we noemden „nietige lappen papier met zwarten inkt erop", is de zuiverste belichaming, die 's menschen Gedachte kan hebben. Geen wonder, dat het in alle opzichten de werkladigste en edelste is".

Deze uitspraak, die een lofspraak is (welke wij, met zeker terstond gevoeld voorbehoud, aanvaardden), kan dienen als opwekking tot zelfbezinning ten opzichte van de moderne letterkunde.

B. W.

Literatuur en Kunst in het Christelijk gezin.

Van een echt belangstellenden lezer ontving ik nog enkele gegevens, die ons een merkwaardigen kijk gunnen op de boekverzamelingen en huiskamer-versieringen van christelijke menschen.

Ook van Dr. Dijk uit den Haag kreeg ik, een tros lijstjes, waarop staan vermeld de namen en titels van gelezen boeken, als uitslag van een door hem op de catechisatie ingesteld onderzoek.

Ik hoop hiervan in een volgend nummer mededeeling te doen.

De bovengenoemde „belangstellende lezer" heeft uitsluitend in gereformeerde gezinnen onderzoek gedaan, en dit onderzoek uitgestrekt ook tot de wandversiering. Hij schrijft het volgende:

„Mijn onderzoek strekt zich uit over 30 huize-zinnen, omvattende 121 belijdende leden. Bijna overal vond ik Van Lennep, Oltmans, Da Costa, De Genestet, en zelfs ook Victor Hugo (La Notre-Dame en Napoleon le Petit). In alle gevallen toch één of twee van de hierboven genoemden.

Wanneer ik de „Modernen" in 3 rubrieken verdeel, dan noem ik 1e. ontspanningslectuur, 2e. ontwikkelings- en stichtelijke lectuur; 3e. bladen en tijdschriften.

Van een, en ander vond ik 't volgende:

1e. Ontspanningslectuur: Allcock, (meerdere werken), Barbasse, (Het vuur, De Hel), Blicher-Clausen (Sonja, de Viool), Callenbach, (bijna de gehele serie), Couperus, (Wereldvrede, Majesteit), Dumas, (La Dame aux Camelias), Van Eeden, (Ellen, de passielooze Jolie), Falkland, (Schetsen), Frenssen Gustav

(Jörn Uhl, Hilligenlei), Gezelle, Guido (Gedichten), Guy de Maupassant, (allerlei rommel), Hall Caine, (De witte profet, De Eeuwige stad, De zondebok), Hulzen, Van (Getrouwd), Kol, Nellie Van (Sprookjes), Kuyper, H. S. S., (Brieven, In 't land van G. Gezelle), Ligthart, Jan (Zweden, Verzamelde Opstellen), Marjorie Bowen (meerdere deelen), Multatuli, (Vorstenschool, Max Havelaar), Martin, Hans (Malle gevallen, Danseresje), Perk, (Gedichten), Postmus, (o.a. Bij tegenwind), Rosegger, Peter (Het eeuwige vuur), Scharren, (Een huis vol menschen), Scharren Antink, (Sproet), Sinkiewicz (Quo Vadis?), Staal, Van der (Tot arbeid geroepen), Streuvels, (Langs de wegen, De Oogst, De Werkman), Verwey, (Hedendaagsche dichters), Viebig Clara (Als het ijzer gesmeed wordt), Wallace, (Benhur, — Vorst van Indië), Wereldbibliotheek, (Allerlei werken, o.a. Faust, Dante's hel, enz.), Wormser, (Kleine Luiden), Zelfkeur, (2 deelen), Verder nog Corelli, Werner Hoymansburg, Maltzahn, Barclay, Maeterlink, Timmermans.

2e. Ontwikkelings- en stichtelijke lectuur: Bayneek, (Offerande des lofs), Henri, Matthew (Bijbelverklaring), Knap, (Bijbelstudien), Kuyper, Dr. A. (Voor een distel een mirt, Ons program, Om de oude Wereldzee en enkele vlugschriften), Koffijberg, (De bekende brochures), Muthesius, (Innere Kunst), Nietzsche, (Also sprach Zarathustra), Oppel, ten (Het wonderland der Pyramiden), Verder nog „Palestina en de Bijbel" en „het leven van Johannes Calvijn".

3e. Dagbladen en tijdschriften: Chr. Amsterdammer, De Courant, Haagsche Post, Handelsblad, Nieuws v. d. Dag, Standaard, Telegraaf, Vakbladen.

Eigen Haard, Op de Hoogte, Oude Paden, Panorama, Prins, De Reformatie, Spiegel, Stemmen des Tijds, Zomers Buiten.

Het zoo gevaarlijke boekje van Wormser „Kleine Luiden" heb ik gelukkig maar in één huisgezin aangetroffen; Nietzsche in vier huisgezinnen, Viebig bij twee, Martin bij zes, Multatuli bij vijf, Falkland bij negen, Barbasse bij drie en Van Hulzen bij twee.

Uit de uiteenlopende keuze, spreekt m.i. wel zeer duidelijk het gebrek aan voorlichting.

Bovendien is een groot gedeelte van de lectuur niet te controleeren, omdat velen abonnement zijn oemer leesbibliotheek of de openbare leeszaal bezoeken. Ik vrees ten eerste dat het genoeg, daar gezocht, niet altijd zoo heel onschuldig is.

Verder zijn er nog wel enkele terreinen, die het gezinsleven nauw raken, en waar voorlichting zeer gewenscht zou zijn.

Ten eerste de wandversiering. Was er op dit gebied reeds vroeger een eeredienst van het on-schoone, tegenwoordig dreigt het nog erger te worden. Vroeger vond men, naast enkele familieportretten, eenige portretten van voortrekkers op geestelijk terrein, als Kuyper, v. d. Berg, soms ook Calvijn, Luther e.a., bij enkelen Da Costa, Van Ronkel, hier en daar portretten van de koninklijke familie. Daarnaast platen als: Gethsemane, de Rots der Eeuwen, de Stamboom der Vorstelijke families, Luther voor den Rijksdag, Het verbond der Edelen, De slag bij Waterloo, naar Pieneman; een en ander in zeer slechte uitvoering en natuurlijk in glimmende zwarte lijsten. Was dit alles niet bepaald smakvol, er was toch een drang naar het betekenissvolle in te bespeuren.

Toen is de zucht naar iets anders gekomen. „Weg met dien ouden rommel, we voelen daar tegenwoordig niets meer voor." Wel is waar werd het hier en daar beter, smaakvoller: Etsen van Dake, naar Rembrandt, of de Romantiekers als Mauve, Maris e.a.; soms ook een Nieuwenkamp of Brandenburg, zelfs wel eens een Van Gogh, maar over 't algemeen werd 't minder. En weer treft in de eerste plaats het onbesliste, het wankelende in de keuze. Zoo zag ik o.a. Engelsche platen (Made in Germany) als de „Two Sisters" (naakt), The morning (naakt), Love night (naakt), The dear, Afternoon enz. Vervolgens als wandversiering reclameplaten voor zeep en parfumerieën, van Maubert en Houbigant. Bij sommigen wanden volgeprikt met prentbriefkaarten; hier en daar een wandtekt op fluweel, met vogeltjes en vruchten „versierd"! Werkelijk, de triomf van het smakelooze".

De laatste mededeelingen en opmerkingen over de kunst in het huisgezin, geven zeker ook oorzaak tot „opvoedkundige bezinning".

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De „opleiding" bij de Reformed Church in het Westen.

Na nog eens nauwkeurig te hebben nagegaan welke de betekenis is van het „rapport Wijckoff" en het gewicht van de zoo vaak geciteerde woorden van dezen eminenten man, gesproken op de eerste samenkomst met de emigranten-predikanten, goed gewogen te hebben, wil ik thans wel bekennen dat ik niet meer voor mijne rekening neem alles wat ik naar aanleiding van de scheuring van '57 — waarover later — schreef in mijn artikel over Dr H. Beets „de Christelijke Gereformeerde Kerk in Noord-Amerika".

De woorden van Wijckoff die gewag maken van

(1) Met het oog op de eenvoudige lezers veroorloof ik mij enkele weglatingen.